



ASEMUM TENUICORNE, NOVÝ DRUH TESAŘÍKA (COLEOPTERA: CERAMBYCIDAE) PRO SLOVENSKO

Stanislav BENEDIKT¹, Josef KROŠLÁK²

¹ Částkova 10, CZ–326 00 Plzeň, Czech Republic. Email: sbenedikt@seznam.cz

² Koterovská 132, CZ–326 00 Plzeň, Czech Republic. Email: josef.krosalak@seznam.cz

BENEDIKT, S. & KROŠLÁK, J. 2024. *Asemum tenuicorne*, a new species of the longhorn beetle (Coleoptera: Cerambycidae) for Slovakia. *Entomofauna carpathica*, 36(1): 77-80.

Abstract: A new species of the longhorn beetle (Cerambycidae), *Asemum tenuicorne* Kraatz, 1879, is reported for the first time from Slovakia. The species, connected with pine forests and so far known from several countries in southern Europe and the Swedish island Gotska Sandön, was recently also reported from Poland (Białowieża Primeval Forest). In Slovakia, the only specimen was found in the northern part of the Malé Karpaty Mts on a wood dump in a forest with black pine, which was planted in this mountain range in the past to afforest former grazing areas on limestone and dolomites. The occurrence in Slovakia is considered as non-native so far since no species of pine is native to this mountain range.

Key words: Faunistics, new record, Coleoptera, Cerambycidae, *Asemum tenuicorne*, Slovakia

ÚVOD

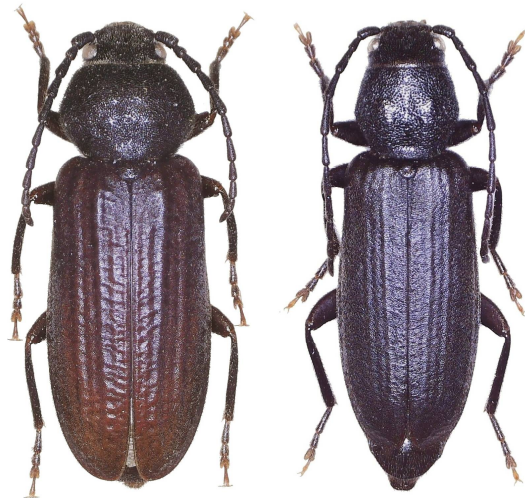
Tesaříkovití (Coleoptera: Cerambycidae) patří celosvětově mezi nejlépe prozkoumané čeledi brouků jak po stránce taxonomické, tak i hlediska jejich rozšíření. Rod *Asemum* Eschscholtz, 1830 je ve světě zastoupen devíti dosud známými druhy, z nichž dva druhy, *Asemum striatum* (Linnaeus, 1758) a *A. tenuicorne* Kraatz, 1879, se vyskytují v Evropě. Zatímco první z nich má holarktické rozšíření a po většině Evropy patří k nevzácným druhům borových lesů, druhý jmenovaný druh, popsáný původně z Krymu, je výskytem omezený pouze na jižní část Evropy, kde byl zjištěn ve Španělsku, Itálii, Řecku a v jižním Rusku a kromě toho také ve dvou exklávních areálech – na švédském ostrově Gotska-Sandön a v polské části Bialověžského lesa (GUTOWSKI & KURZAWA 2019, DANILEVSKY 2020). Živnými dřevinami tesaříka jsou některé druhy borovic, v jižní Evropě především borovice černá (*Pinus nigra*), v uvedených severních lokalitách borovice lesní (*Pinus sylvestris*), jak pro ostrov Gotska-Sandön uvádí SAMA (2002). Výskyt druhu v těchto dvou severně položených oblastech, daleko od souvislejšího jihoevropského areálu, byl v minulosti předmětem diskuzí. PALM

(1955) považuje pro Švédsko tento druh za lesní relik. GUTOWSKI & KURZAWA (2019) uvádějí jako nepravděpodobné pro jeho polský výskyt recentní zavlečení nebo postupné šíření. Argumentem je podle těchto autorů skutečnost, že vhodné životní podmínky pro tento druh, tedy plošný výskyt lesů s vyšším zastoupením borovic, byly příhodné po většinu holocénu a byly narušeny právě až hospodářskou činností člověka v posledních 150 letech, kdy jsou tedy podmínky pro šíření druhu mnohem horší než v dávnější minulosti. Výskyt v obou severních areálech příkládají mimořádné přírodní zachovalosti těchto území. Autoři zmiňují také pravděpodobnou afinitu druhu k lesním spáleništím, která je známá i u příbuzného *A. striatum*. Podobně i NIKLASSON (2015) předpokládá, že přežití *A. tenuicorne* na ostrově Gotska-Sandön bylo umožněno nízkým hospodářským využíváním lesů, častými požáry a množstvím mrtvého dřeva, zatímco na švédské pevnině druh kvůli lesnímu hospodaření vyhynul.

MATERIÁL

Slovakia occ., Šterusy env., Sprosná (7372), 19.V.2022, 1 ♂, J. Krošlák lgt. et coll., S. Benedikt et J. Krošlák det. Exemplář byl nalezen v poledních hodinách na malé skládce dřeva v lese tvořeném porosty borovice černé (*Pinus nigra*).

Tesařík *Asemum tenuicorne* je od příbuzného druhu *A. striatum* snadno odlišitelný. Diferenciální diagnózu obou druhů poskytli detailně GUTOWSKI & KURZAWA (2019). Nejvýznamnější rozdíly jsou ve tvaru štítu, který je u *A. striatum* silně příčný, zatímco *A. tenuicorne* má štít víceméně okrouhlého tvaru. Tečkování štítu je u *A. tenuicorne* výrazně řidší a hrubší než u příbuzného druhu. Rozdílná je také délka tykadel, která u *A. striatum* nedosahují ani na konec první třetiny krovek, u *A. tenuicorne* dosahují na polovinu krovek (Obr. 1).

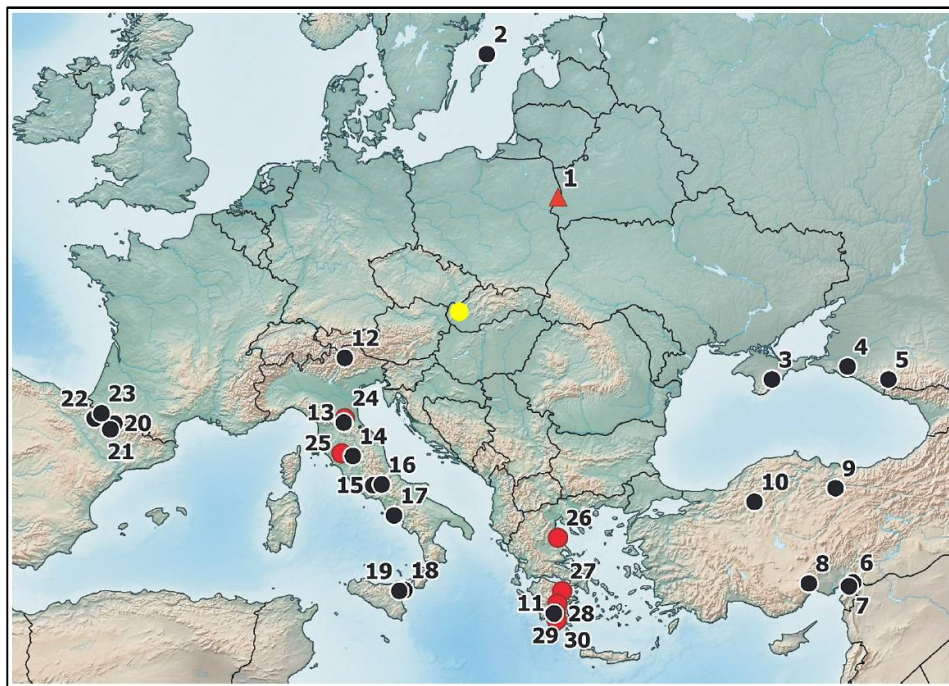


Obr. 1. Evropsští zástupci rodu *Asemum*: vlevo *A. striatum* (Česko, Plzeň), vpravo *A. tenuicorne* (Slovensko, Šterusy). Foto: S. Benedikt.

Fig. 1. European species of the genus *Asemum*: *A. striatum* (Czechia, Plzeň) (left), *A. tenuicorne* (Slovakia, Šterusy) (right). Photo: S. Benedikt.

DISKUZE A ZÁVĚR

Nález v Malých Karpatech představuje po ostrově Gotska-Sandön a Bialověžském lese další exklávní výskyt druhu daleko od jeho souvislejšího areálu (Obr. 2).



Obr. 2. Rozšíření *Asemum tenuicorne*. Žluté kolečko – nález na Slovensku (Šterusy) (převzato podle GUTOWSKI & KURZAWA 2019, upraveno).

Fig. 2. Distribution of *Asemum tenuicorne*. Yellow circle – a found in Slovakia (Šterusy) (according to GUTOWSKI & KURZAWA 2019, modified).

Nekoresponduje ale s názorem GUTOWSKÉHO & KURZAWY (2019), kteří severní izolované arely druhu spojují s jejich mimořádnou přírodní zachovalostí. V případě slovenského nálezu jde naopak o stanoviště vytvořené člověkem, které vzniklo výsadbou na Slovensku nepůvodní borovice černé. Ta byla v poválečných letech hojně využívána k zalesnění zemědělsky již nevyužívaných, po předchozí pastvě erodovaných svahů, především na vápencích a dolomitech. Ani borovice lesní ale není v Malých Karpatech původním druhem (PAGAN 1994) a vyskytuje se zde pouze v kulturních porostech. Výskyt ve slovenských Malých Karpatech je tedy jistě jiného původu. K současné přítomnosti druhu v tomto území mohlo dojít pouze postupným šířením nebo zavlčením. Přirozené recentní šíření je málo pravděpodobné vzhledem k tomu, že nejbližší až dosud zjištěné lokality v okolí severoitalského Bolzana jsou vzdáleny od malokarpatské lokality 500 km vzdušnou čarou a navíc jsou obě místa oddělena vysokými alpskými hřebeny. Je krajně nepravděpodobné, že by druh, pokud by se postupně šířil k severu, nebyl v posledních desetiletích zachycený

někde mezi těmito místy, především při jihovýchodním okraji Alp, kam zasahuje např. ve Štýrsku už původní areál borovice černé. Zavlečení druhu je nepravděpodobné pro případ sadebního materiálu, protože samice kladou do čerstvě mrtvého dřeva, které při výsadbách nemůže být k dispozici. Zbývá tedy možnost zavlečení transportem brouka v některém vývojovém stadiu se dřevem a jeho následná aklimatizace v lokalitě a jejím širším okolí. Toto vysvětlení se zatím jeví jako nejbližší pravdě, i když vyloučit nelze ani potenciální možnost reliktního výskytu na Slovensku ve vazbě na borovici lesní. Jako nejpravděpodobnější ohnisko takového rozšíření by se v tomto případě jevily jižní část Strážovských vrchů, kde byla zjištěna celá řada významných pinikolů reliktního charakteru, např. *Dicerca moesta* (Fabricius, 1793), *Molorchus marmottani* Brisout de Barneville, 1863, *Rushia parreyssi* (Mulsant, 1856), *Temnochila caerulea* (Olivier, 1790) (ROUBAL 1936, KONVIČKA 2012; osobní poznatky autorů) nebo západní okraje Velké Fatry. Do potvrzení takové teorie je ale nutné považovat tesaříka *Asemum tenuicorne* pro Slovensko za druh introdukovaný, i když pravděpodobně již aklimatizovaný.

PODĚKOVÁNÍ

Naše poděkování patří Jánu Kollárovi (Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre) za zprostředkování publikace k přirozenému výskytu borovice lesní na Slovensku.

LITERATURA

- DANILEVSKY, M.L. (ed.) 2020. *Catalogue of Palaearctic Coleoptera*. Volume 6/1, Chrysomeloidea I (Vesperidae, Disteniidae, Cerambycidae). Revised and updated edition. Brill, Leiden/Boston, 712 pp.
- GUTOWSKI, J.M. & KURZAWA, J. 2019. New data on the distribution, biology and morphology of *Asemum tenuicorne* Kraatz, 1879 (Coleoptera: Cerambycidae), with new records from Poland. *Entomologica Fennica* 30: 57-71. <https://doi.org/10.33338/ef.82920>.
- KONVIČKA, O. 2012. Notes on the distribution of beetles of the families Melandryidae and Tetratomidae in the Western Palaearctic region. *Klapalekiana* 48: 203-206.
- NIKLISSON, M. 2015. *Skogshistoria och bränder på Gotska Sandön*. Rapport om natur och miljö nr 2015:1. Länsstyrelsen i Gotlands Län, Visby, 58 pp.
- PAGAN, J. 1994. *Lesnícka dendrológia*. 1. vydanie. TU Zvolen, 347 pp.
- PALM, T. 1955. Coleoptera med isolerad nordeuropeisk förkomst i Sverige. *Opuscula Entomologica* 20: 105-131.
- ROUBAL, J. 1936. *Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a Podkarpatska*. Díl II. Učená Společnost Šafaříkova, Bratislava, 434 pp.
- SAMA, G. 2002. *Atlas of the Cerambycidae of Europe and the Mediterranean Area*. Volume 1: Northern, Western, Central and Eastern Europe, British Isels and Continental Europe from France (excl. Corsica) to Scandinavia and Urals. Nakladatelství Kabourek, Zlín, 173 pp. + 36 tab.